

aquest programa i d'anar actualitzant-lo, d'anar incorporant progressivament el valencià en més àrees de coneixement. Queda estancat i, paral·lelament, es dissenya un programa per als, diguem-ne, convençuts, que són les línies en valencià. És una decisió de conseqüències enormes, perquè polaritza tota la població escolar en compartiments de cultura i de llengua. Hi havia una altra opció, és clar: un programa realment d'incorporació progressiva i amb la formulació genèrica que l'ensenyament s'havia de vehicular en valencià (ja s'ha comprovat que els programes d'immersió lingüística són els més adients per al coneixement equilibrat de les dues llengües). O s'haurien pogut establir pautes de confluència, entre tots dos programes si hi haguera hagut uns objectius clarament definits. Ara, però, el PIP s'ha congelat en l'assignaturització del valencià. Qui ho analitza, tot això? Qui ho valora?

—I hi ha la qüestió de la manca de capacitació lingüística dels mestres...

V. ESTEVE: En el cas de l'educació infantil i primària això ja no pot succeir, més enllà de cert degoteig en la substitució de professorat. Quan es configuraren les plantilles estables dels centres de primària el 1997, tots els llocs de treball es catalogaren com a bilingües castellà-valencià. En canvi, a l'educació secundària sí que pot arribar una persona que no tinga el requisit lingüístic i fins i tot es pot donar el cas que l'incorporen a una línia d'ensenyament en valencià. Si no és que la mateixa organització del centre —no pas l'administració— ho impedisca, cosa que passa en molts casos. Perquè, de fet, en el professo-

rat també trobem la solució de molts problemes.

—També parlem de la impossibilitat d'exercir uns drets que no tenen uns deures correlatius...

F. ESTEVE: És clar, perquè tu pots tenir el dret d'usar el valencià, però si ningú no té el deure d'entendre't, en què queda el teu dret? Un dret sempre demana un deure correlatiu per a algú altre. De l'oficialitat constitucional del castellà se'n dedueix el deure i el dret de conèixer el castellà, cosa lògica (per bé que, curiosament, en parlar de les altres llengües oficials, no s'hi estableix cap deure correlatiu).

I. CRESPO: És com si el ciutadà tinguera dret de votar però l'administració no tinguera l'obligació de parar les urnes. I que, si li ho demanares... quanta i quanta gent ha deixat d'exercir el seu dret perquè sap que, a la pràctica, li pot complicar tantíssim la vida...! Qui es posa a exigir en un hospital?

F. ESTEVE: O en l'administració de justícia, per exemple. Qui se la juga en un judici parlant en català? Una, que t'entenguen, i l'altra, que això no els decante d'alguna manera...

—I ara, un cop fet el diagnòstic, què?

V. ESTEVE: Si no se'n fa cas, l'únic que pot passar és que la situació empitjore. Els indicadors de tendències són clars. El valencià, avui, pertany a allò políticament correcte, i és tan sols una minoria qui renuncia explícitament a aqueixa riquesa. Però és que, senzillament no fent res, pot arribar que esdevinga una mena de tret cultural, però no un fet cultural identificatiu. En canvi, si ens incorporem als mecanismes socials i a la pròpia evolució social, si incorporem els nous, si tenim ferramentes útils en les tecnologies actuals, si socialment la balança s'equilibra presentant usos públics en valencià, si la proliferació de mitjans de comunicació també allotja la llengua pròpia del país... tindrem elements perquè l'ús del valencià evolucione positivament. Només podem sostenir una visió optimista si hi ha una actuació conscient en aquest sentit.

Núria Cadenes

La Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV), una llei de mínims que s'ha aplicat al mínim

- El nom, el concepte i la intenció de la normalització lingüística era una constant en les lleis reguladores de l'oficialitat de les llengües, constant que trenca la llei valenciana.
- Sovint s'ha dit que la LUEV, més que no "normalitzar" ni garantir l'ús del valencià en tots els àmbits de la societat, té com a autèntica funció i contribució la simple "despenalització" d'allò que durant el franquisme i el postfranquisme era un delictes. [...] Això —és cert— representa un pas endavant importantíssim per contrast amb els segles de prohibició, dura o subtil. Però és igualment indiscutible que la "despenalització" per si mateixa no assegura de cap manera l'ús social general.
- A banda d'haver-se quedat anquilosada i antiquada i de no haver estat adaptada als grans canvis que ha experimentat la nostra societat, la LUEV ha estat ben poc desplegada en normes de rang inferior que transformen els principis, els deures i els drets reconeguts en decrets, ordres i reglaments que siguen aplicats de manera concreta i productiva en el dia a dia.
- Com es garanteix el "deure d'usar [el valencià] oralment i per escrit tant en les relacions privades com en les relacions amb les instàncies públiques" que fixa l'article 2? Observem que no hi ha cap deure correlatiu de coneixement del català.
- Com es garanteix, per exemple, que, com diu l'article 4, "en cap cas ningú

La Mesa per l'Ensenyament en Valencià alerta que si no s'atén el seu diagnòstic, la situació empitjorarà

Informe demolidor i amb propostes

‘Un diagnòstic de la Llei d’Ús: 25 anys d’aplicació, un informe d’explicació i 10 mesures d’implicació’ és el títol de l’anàlisi de la LUEV que ha elaborat la Mesa per l’Ensenyament en Valencià. Us n’oferim un seguit d’extractes a tall de resum.

no podrà ser discriminat pel fet d’usar qualsevol de les dues llengües oficials”, si hi ha molts camps de la vida (econòmica, laboral, professional, per exemple) en què ni tan sols és possible usar la llengua pròpia sense problemes?

■ L’article 6 de la LUEV diu, en un galimaties que revela el grau d’exigència en l’aplicació dels drets, que “els ciutadans tenen el dret a obtenir la protecció del dret d’usar la seua llengua”. Tres fases, doncs, abans de simplement garantir l’ús efectiu.

■ La Llei d’Ús garanteix i incrementa les condicions per a l’ús privat i familiar i sobretot l’ús públic i impersonal de la llengua? Ha tingut com a efecte que l’ús del valencià siga normal i àmpliament majoritari, com a mínim en els territoris declarats “de predomini lingüístic valencià”?

■ I la Llei que es titula precisament “d’Ensenyament” només ha aconseguit que, després d’un quart de segle d’aplicació, sols un quart dels escolars valencians estudien en valencià. I que uns 90.000 escolars que cada curs volen aprendre en valencià no tinguen garantida aquesta opció. I que per a molts dels que en poden gaudir, no siga per a totes les assignatures ni amb una mínima continuïtat. Els sindicats de l’ensenyament constaten que, quan passem d’un cicle a un altre (primària a educació secundària obligatòria (ESO) i d’ESO a batxillerat), per a molts joves es talla la possibilitat de continuar estudiant en valencià, sense que això haja estat tractat per la Generalitat valenciana com un fracàs del seu model educatiu ni com una conculcació dels drets dels ciutadans, és a dir, com un clar incompliment de la dita llei.

La LUEV, una llei incomplida en els deures que s’imposa

■ En l’article 1, apartat 2, la Llei d’Ús i Ensenyament del Valencià estableix que té com a “objectius específics” els següents:

a) Fer efectiu els drets de tots els ciutadans a conèixer i usar el valencià.

b) Protegir la seua recuperació i garantir-ne l’ús normal i oficial.

c) Regular els criteris d’aplicació del valencià a l’administració, mitjans de comunicació social i ensenyament.

d) Delimitar els territoris en els quals predomine l’ús del valencià i del castellà.

e) Garantir, d’acord amb principis de gradualitat i voluntarietat, el coneixement i ús del valencià a tot l’àmbit territorial de la Comunitat.

D’aquests objectius, només se’n compleix un, que és la delimitació dels territoris de predomini lingüístic.

■ La LUEV estableix que, al final de l’ensenyament, els estudiants han de gaudir d’un ple i idèntic coneixement del valencià respecte al castellà.

■ Amb dades i experiències concretes, amb el sistema actual de programes bilingües, el compliment d’aquest manament legal sembla impossible.

■ Malgrat tots els entrebancs, la demanda d’ensenyament en valencià se situa molt per damunt de l’oferta.

■ Per tal de garantir la plena competència lingüística de l’alumnat valencià, s’ha d’establir la continuïtat de l’ensenyament en valencià com

a objectiu fonamental i com a criteri determinant en totes les decisions, a fi d’assegurar que no hi ha interrupcions de la llengua vehicular: adscripció de centres, catalogació lingüística dels llocs de treball de secundària i batxillerat, i sobretot un nou disseny de línies lingüístiques per a l’ensenyament secundari, de manera que qualsevol opció lingüística garantezca la impartició d’almenys un 50% de les assignatures de valencià en l’ensenyament obligatori i se supere així l’actual distinció entre Programa d’Incorporació Progressiva (PIP), Programa d’Inmersió Lingüística (PIL) i programa d’Ensenyament en Valencià (PEV), sense gaire utilitat en secundària. I, amb això, se supere també la falsa opció entre “línia en castellà” o “en valencià” que es duu a la pràctica en molts centres d’ensenyament secundari.

■ L’article 23.1 de la LUEV estableix: “Atesa la cooficialitat del valencià i del castellà, els professors han de conèixer les dues llengües”.

■ L’anomenat “requisit lingüístic” del professorat valencià, malgrat el seu efecte positiu en la política normativitzadora dels darrers anys, encara sembla l’assignatura pendent que cal acabar d’aprovar en l’aplicació de la LUEV. Després de 25 anys, les dades ho demostren. Mentre que en educació infantil i primària prop del 90% del professorat té la capacitació per a impartir classes de valencià i en valencià, sols el 68% del professorat de secundària, batxillerat i cicles formatius disposa d’aquesta capacitació. I les dades són més decebedores en el sector universitari, que a hores d’ara

Impossibilitat d'exercir uns drets que no tenen uns deures correlatius

■ La LUEV no ha assegurat que tots els empleats de les administracions públiques, ni tan sols aquells de la Generalitat valenciana que es relacionen directament amb el públic, tinguen la capacitat per a atendre aquest públic oralment i per escrit en la llengua que és oficial i pròpia.

■ Els drets que reconeix la Llei d'Ús i Ensenyament tenen una dubtosa aplicabilitat real. Així, en l'article 10è, es proclama que tots els ciutadans tenen el dret de relacionar-se en valencià amb la Generalitat valenciana i l'administració local (ajuntaments, mancomunitats i diputacions).

■ I en l'11è s'estableix que, en qualsevol administració (per tant, també en l'estatal i la de justícia o la institucional, com les universitats) ha de respondre en la llengua oficial que l'interessat demane.

■ Ara bé, tots aquests articles són paper mullat si tots els funcionaris que han de garantir-los i atendre els administrats no coneixen i usen el català amb la mateixa normalitat que utilitzen l'altra llengua oficial, el castellà, en les seues tasques com a servidors públics.

■ Per tot això, cal una reforma de la LUEV que amplie aquesta exigència de normalitat, de qualitat i de competència en els mateixos termes que ara estableix només per a una part del personal públic: el professorat.

■ L'article 17 recull el "dret d'expressar-se en valencià" sense cap deure correlatiu que l'assegure:

"Tots els ciutadans tenen el dret a expressar-se en valencià en qualsevol reunió, així com a desplegar en valencià llurs activitats professionals, mercantils, laborals, sindicals, polítiques, religioses, recreatives i artístiques."

■ Per la seua banda, a més d'aquest dret difús, segons l'article 33è, els poders públics tampoc no resten obligats a fer res i la seua acció no passa de l'indeterminat "fomentar":

"El poders públics valencians fomentaran en l'àmbit de la seua competència i d'acord amb el que disposa aquesta Llei, l'ús del valencià a les activitats professionals, mercantils, laborals, sindicals, polítiques, recreatives, artístiques i associatives."

■ Per a assegurar una mínima viabilitat a la normalitat lingüística, la llei ha de preveure que el personal dels establiments comercials, de les empreses, dels serveis, de les associacions professionals o de qualsevol àmbit públic no "oficial" ni "administratiu" tinga almenys el deure d'entendre les persones que s'hi adrecen en català, com a llengua pròpia i oficial.

L'ensenyament: problemes crònics d'aplicació de la LUEV que la Generalitat no resol

■ Després d'un quart de segle d'aplicació de la LUEV, l'alumnat escolaritzat en valencià, 196.849 estudiants, representa enguany (2008-2009) només el 26,2% del total, 750.120, que atén l'escola pública i la concertada.

Es consolida una doble xarxa escolar, amb una distribució interna d'un 94% de l'alumnat escolaritzat en valencià en la xarxa pública i només un 6% en la xarxa privada-concertada, càlcul de les dades fet sobre la distribució d'alumnat del curs 2006-2007.

L'ensenyament en valencià no manté una costant al llarg del sistema, i de creix, i molt significativament, en els trams no obligatoris.

■ Pel que fa a secundària, moltes línies de valencià s'acaben en l'ESO perquè als instituts no s'ha regulat una catalogació lingüística dels llocs de treball, ni que siga suficient per a continuar les línies obertes en primària. Així, el que es fa en valencià depèn del fet fortuït que hi haja el professorat adient i amb voluntat (el que ha volgut formar-se i el que ha entrat al sistema educatiu des de 2002),

ja que en els concursos de trasllats cap vacant no apareix catalogada amb criteri lingüístic.

■ Propostes d'actuació:

a) Accelerar l'increment de l'ensenyament en valencià, cosa que demana una revisió dels programes per a tot el sistema.

b) Generalitzar a tots els centres de primària i secundària sostinguts amb fons públics de la zona de predomini lingüístic valencià, tal com recull la LUEV en el seu article 5è, els programes d'ensenyament en valencià (PEV i PIL).

c) Consolidar i estendre l'ensenyament en valencià en secundària, batxillerats i cicles formatius.

d) Garantir la continuïtat de l'ensenyament en valencià en el pas entre els cicles educatius.

e) Aconseguir un major equilibri territorial.

f) Assolir una distribució equilibrada entre pública i privada, de manera que el sector privat finançat amb diners públics assumisca el que li correspon, compte fet del seu pes demogràfic i territorial.

Allò que la LUEV no va preveure

■ Quan s'han produït canvis tan profunds que han transformat de dalt a baix la nostra societat, la llei ja esdevé inservible per a garantir la pervivència de la llengua pròpia del País Valencià.

■ La LUEV només regulava –i encara amb timidesa– certs usos oficials i institucionals i, amb més precisió, l'ensenyament. Quan eixim d'aquests dos sectors i ens centrem en els que resulten d'una importància cabdal per a la vida pública i privada, trobem que un element tan transcendental per a la societat i per a la transmissió de la llengua com són els mitjans de comunicació, la LUEV els despatxa amb dos únics articles (el 25 i el 26), on no fixa ni un sol deure.

■ I tota la resta del món econòmic, de serveis i consum, laboral, associatiu i cívic, esferes tan determinants en la nostra societat, es despatxa en un sol article, sense més precisió ni previsió, i igualment presidit pel mateix verb de bona intenció que no implica cap compromís: "fomentar", sense cap matisació ni en el "com" ni en el "quan".

La unitat de la llengua i, sobretot, de la comunitat lingüística

■ L'Estatut d'Autonomia valencià de 1982 es referia a la llengua pròpia com a "valencià", sense concretar que, a banda del País Valencià, es parla també en d'altres territoris i que com a llengua és comunament coneguda en els àmbits acadèmics i internacional com a català.

■ La LUEV fou la segona oportunitat per a superar el problema irresolt dels noms i la unitat de la llengua, que enverinava i entrebancava tot l'impuls de la recuperació de l'ús.

■ La LUEV hauria pogut aclarir aquesta qüestió, de manera directa o indirecta. I, amb això, hauria desarmat la munió dels qui, camuflats sota la qüestió del nom i el model lingüístic, actuaven contra el valencià en un enfrontament que s'ha anat perllongant anys i panys, fent malgastar inútilment esforços que s'haurien pogut dirigir cap a l'extensió de la llengua. Tota la batussa, estèril i interessada, hauria pogut quedar superada amb una simple equivalència onomàstica entre les dues denominacions històriques que més sovint hem donat als valencians al nostre idioma (per exemple: "valencià, que també rep el nom de català") o almenys amb una referència a la unitat de la llengua per enumeració dels territoris on es parla ("valencià, que conforma una única llengua que els valencians compartim amb Catalunya, les Illes Balears..."). La LUEV, en canvi, fou una segona oportunitat novament desaprovechada.

■ Resulta imprescindible disposar d'un nom unitari que identifique la llengua en el seu conjunt i més encara per a una comunitat lingüística de dimensions modestes, com la nostra. Si la fragmentem encara més i insistim en les particularitats lingüístiques o en les onomàstiques, podem condemnar-nos a la minorització progressiva i a l'extinció.

■ Allò que ara tenim en joc no és la nostra particularitat com a valencians dins la comunitat lingüística, particularitat evident que ningú no posa en dubte. Allò que ens juguem és la supervivència de la llengua que ens identifica com a valencians en les condicions de mundialització del segle XXI.

CONCLUSIONS GENERALS I PROPOSTES D'ACTUACIÓ

1. Llengua pròpia, llengua d'ús normal

L'Estatut i la LUEV declaren el valencià llengua pròpia. Això ha de comportar conseqüències jurídiques i d'ús que s'han d'establir legalment de manera inequívoca: la llengua pròpia ha de ser la d'ús normal i general de totes les administracions radicades en territori valencià.

2. Tot el personal de les administracions, competent en les dues llengües oficials

Actualment aquesta capacitat lingüística en les dues llengües només s'exigeix a una part del personal, als ensenyants, i cal generalitzar-la a tots els qui treballen en les administracions públiques.

3. Deure de coneixement passiu de la llengua pròpia, garantia de la possibilitat d'usar-la

Única garantia que assegura als ciutadans el dret efectiu d'usar-la en totes les situacions amb una mínima normalitat.

4. Valencià, vehicle normal de l'ensenyament: el sistema que assegura l'aprenentatge de les dues llengües oficials

L'experiència dels darrers 25 anys demostra que els programes d'ensenyament en valencià són els únics que garanteixen que els estudiants adquireixen la competència paritària en valencià i en castellà que exigeix la llei a la fi dels cicles educatius. L'ensenyament en valencià ha de ser un requisit per a concedir el règim de concertació.

5. Els mitjans de comunicació públics o de concessió de la Generalitat, en valencià; lliure recepció de totes les emissions de l'àrea lingüística

Ha de quedar fixat legalment que en els mitjans de comunicació públics dependents de la Generalitat Valenciana o administracions locals de la zona de predomini lingüístic valencià la llengua vehicular ha de ser el valencià.

Cal regular també la presència mínima obligatòria del valencià en els mitjans de comunicació de concessió de la Generalitat Valenciana.

Ha de quedar garantida per llei la lliure recepció i la reciprocitat de les emissions de les ràdios i televisions de tota l'àrea lingüística.

6. Disponibilitat lingüística en tots els àmbits no oficials, ara sense regulació: econòmic, laboral, serveis, consum i oci

Tots els ciutadans, com a usuaris o consumidors, com a treballadors o com a socis, tenen el dret de ser atesos en valencià.

7. Llengua d'integració dels nouvinguts

El valencià no pot esdevenir una barrera a la integració dels nouvinguts ni aquests poden ser un entrebanc a la normalitat lingüística ni un motiu de desús del valencià. [...] S'han d'establir programes i recursos per a integrar les persones d'altres procedències amb el valencià com a nexa social i lligam de cohesió.

8. Generalització de la toponímia i l'onomàstica personal en valencià

Tots els topònims de la zona de predomini lingüístic valencià han d'adoptar la seua forma històrica i tradicional en valencià com a forma única.

9. Equivalència recollida per llei de les denominacions valencià i català

La llei ha de recollir, juntament amb el nom usat en l'Estatut, valencià, el de català, normal com a denominació acadèmica, internacional i general a la nostra àrea lingüística.

10. Cooperació amb la resta de l'àrea lingüística

Ha de ser un objectiu reconegut per la llei, tant en qüestions de llengua i de la cultura que s'hi expressa, com sobretot en l'intercanvi de productes i serveis en la llengua que compartim.